

Nr 353.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.; given Stockholms slott den 26 april 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Schotte.

Förslag

till

Lag

angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Bedrives skogsavverknings- eller kolningsarbete på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetarna skola begiva sig dit för erhållande av natthärbärke, åligger det arbetsgivaren att sörja för, att arbetarna å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till sådant härbärke.

Vid skogsavverkning åligger det arbetsgivaren att jämväl sörja för, att å eller i närheten av arbetsstället finnes tillgång till lämpligt stallrum för de hästar, som användas vid avverkningen.

I fråga om vilka personer, som enligt denna lag äro att anse såsom arbetare och arbetsgivare, gäller vad som stadgats i 2 § av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

2 §.

Härbärke, varom i 1 § sägs, skall ej mindre erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd än även i övrigt, med tillbörlig hänsyn tagen till den tid och de förhållanden, under vilka härbärgen kan förväntas komma till användning, motsvara skäligen fordringar på en tillfällig bostad.

Vad nu är sagt om härbärke skall äga motsvarande tillämpning beträffande stallrum, som avses i 1 §.

3 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas, på sätt Konungen närmare föreskriver, av yrkesinspektionens befattningshavare; och skola i övrigt bestämmelserna i 38, 45, 49—51 och 53 §§ i lagen om arbetarskydd i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

»Genom särskilda remisser har Kungl. Maj:t infortrat utlåtanden från domänstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande över ett av socialstyrelsen med skrivelse den 4 september 1917 till Kungl. Maj:t ingivet förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning, flottning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.

Sedan dessa utlåtanden, av vilka Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Kronobergs län är åtföljt av yttranden från vissa andra myndigheter inom nämnda län, numera inkommit, och yttranden över förslaget jämväl avgivits av sågverksförbundet, Sveriges skogsägareförbund och svenska sågverksindustriarbetarförbundet, får jag ånyo anmäla detta ärende.

Till en början skall i korthet beröras denna frågas förhistoria och särskilt den behandling, som kommit frågan till del inom riksdagen.

Därefter skall till behandling upptagas en av socialstyrelsen i ämnet verkställd undersökning och slutligen redogörelse lämnas för socialstyrelsens förslag och de däröver avgivna yttrandena.

De hälsovådliga förhållanden, under vilka de i Norrlands och därmed jämförliga landsändars skogsavverkningsdistrikt sysselsatta skogsarbetarna leva och arbeta, hava tid efter annan varit föremål för uppmärksamhet från läkarkårens sida. Mera allmänt bekant synes dock saken hava blivit först genom ett vid svenska provinsialläkarföreningens årsmöte i Sundsvall år 1907 av dåvarande provinsialläkaren i Gäddede distrikt Adolf Hassler hållet föredrag, däri framhölls skogsarbetarnas underhålliga bostadsförhållanden samt den kroppsliga och andliga skada, som därav alstras för arbetarna själva, ävensom den slapphet och liknöjdhet för de enklaste fordringar på sundhet och snygghet, vilka från skogsarbetarnas kojor spridas ut i hemmen. Det ifrågasattes bl. a., att lagen om skydd mot yrkesfara borde utsträckas att gälla även skogshanteringen, varjämte framställdes vissa minimifordringar på timmerkojor samt krav på uppsikt genom tjänsteläkare och jägmästare över blivande lagbestämmelsers efterlevande. Med anledning av detta föredrag och den därpå följande diskussionen inhämtade provinsialläkarföreningens styrelse uppgifter från Norrlands och Dalarnas tjänsteläkare, av vilka flertalet instämde i Hasslers uttalanden, ehuru de icke alla kunde ansluta sig till de av honom föreslagna åtgärderna.

Sedermera har skogsarbetarfrågan från olika håll upptagits till behandling såväl ur skogsteknisk som ur allmänt social synpunkt och även varit föremål för riksdagens övervägande.

I en vid 1909 års riksdag av herr Widén väckt motion (nr 88 i andra kammaren) hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning såväl rörande skogsarbetarnas ställning och levnadsförhållanden i Norrland och därmed jämförliga landsdelar som ock angående nödiga åtgärder för tillgodoseende av behovet därstädes av en under sunna ekonomiska och hygieniska förhållanden levande duglig skogsarbetarstam, ävensom om vidtagande av de åtgärder, som av denna utredning kunde föranledas.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades, ansåg anledning förefinnas att låta utföra en undersökning, ägnad att läggas till grund för ett skyndsamt avhjälpande av de svåraste missförhållandena i de norrländska skogsarbetarnas levnadsvillkor, särskilt i fråga om deras bostäder under pågående skogsarbeten. Andra

Inledning.

*Herr Widéns
motion 1909
och riksdagens
skrivelse i
anledning
därav.*

kammaren biföll denna utskottets hemställan, men första kammaren uttalade, i likhet med sitt första tillfälliga utskott, att förhållandena i avseende å *skogsavverkningsarbetarnas* tillfälliga bostäder syntes kunna ordnas på ett mera praktiskt sätt genom de enskilda arbetsgivarna och arbetarna själva än på lagstiftningsvägen, helst de senare numera, med eller utan stöd av sina organisationer, visste att tillvarataga sina intressen och genomdriva berättigade fordringar. Det sätt varpå skogsarbetarna under sitt arbete bo och föda sig, betingades därjämte i viss mån av deras allmänna levnadsvanor och förhållanden, varför en varaktig förändring till det bättre till god del vore beroende av, i vad mån man hos landsbygdens befolkning i allmänhet lyckades skapa intresse för mera hygieniska levnadsförhållanden. Vad däremot anginge de mångenstädes bristfälliga bostadsförhållandena för de skogsarbetare, som sysselsattes vid de allmänna flottlederna, syntes, då dessa flottleder i viss mån vore att betrakta såsom allmänna trafikleder, ett reglerande ingripande från statens sida vara naturligare och lättare genomförbart. Vid flottleder, där timret år efter år framflottas på ungefär enahanda sätt, torde det med fördel låta sig göra att uppföra hyddor även av varaktigare typ på platser, där det med avseende på avståndet från bebodda orter med flera omständigheter kunde anses behöfligt, såsom bl. a. vid forsar, där varaktigare arbeten och bevakningar måste äga rum. Sådana bostäder borde lämpligast uppföras av flottnings- och stömränsningsbolagen och kunde i så fall möjligen i flottningsstadgan införas bestämmelser dels härom dels om att kostnaderna för byggnaderna finge intagas i den amorteringsplan för flottleder, som Kungl. Maj:ts befallningshavande ägde att fastställa, så att dessa kostnader kunde bliva amorterade genom viss avgift per flottenhet i likhet med övriga kostnader för flottledens rensning och byggande. Vid den avsyning enligt flottningsstadgan, varom Kungl. Maj:ts befallningshavande förordnade, innan flottleden upplåtes till allmänt bruk, torde då även dessa hus kunna och böra avsynas. Införandet av sådana bestämmelser vore av betydelse särskilt för Norrland, där ofta boningshus saknades milslångt från flottlederna. På grund av vad sålunda anförts beslöt första kammaren för sin del, att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:ts övervägande, huruvida i flottningsstadgan eller annan författning borde upptagas bestämmelser därom, att på ställen vid allmän flottled, där sådant vore av nöden, skulle finnas bostäder uppförda för flottningsmanskaper och underkastade i tillämpliga delar samma föreskrifter som övriga till flottled hörande byggnader.

Med anledning härav frånträdde andra kammaren sitt förut fattade beslut och förenade sig med första kammaren, varefter riksdagen den 24 maj 1909 till Kungl. Maj:t avlät skrivelse i ämnet.

Efter remiss hava yttranden över denna riksdagens skrivelse avgivits av Kungl. Maj:ts befallningshavande, domänstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Lagstiftning i den i skrivelsen angivna riktning har därvid tillstyrkts av samtliga befallningshavande, dock att en och annan befallningshavande i södra Sverige förklarar, att på grund av saknaden av allmänna flottleder i länet eller med hänsyn till tillgången på befintliga bostäder erfarenhet om behovet av sådan lagstiftning icke inom länet vunnits. Vidare framhölls i myndigheternas utlåtanden, att frågan om särskilda bostäder för det vid de allmänna flottlederna sysselsatta flottningsmanskaper till sin natur vore en fråga icke blott om behovet av sådana bostäder, vilket särskilt med hänsyn till flottningsarbetets egenskap av ett arbete i och vid ett vårtiden iskallt vatten måste anses föreligga, så snart flottleden befunde sig på längre avstånd från bebodda orter, utan även om möjligheten och rimligheten att uppföra sådana av mera varaktig beskaffenhet. Detta syntes knappast möjligt beträffande källvattendragen och bivatten (samt i vissa fall huvudvattendragens övre delar), där flottningsarbetet icke försigginge varje år och för varje gång endast påginge en eller annan vecka, enär där uppförda bostäder skulle komma att användas endast ett fåtal dagar med ett eller flera års mellanrum och sålunda användningen icke stå i rimlig proportion till kostnaderna för uppförande och underhåll, som komme att oskäligen fördyra flottningen och minska verkets värde för de flottande. Annorlunda vore förhållandet beträffande de delar av huvudvattendragen, där årligen en mera avsevärd virkesmängd framflottades, och särskilt å de platser (håll- och släppningsställen, forsar o. d.), där flottningsmanskaper av särskilda anledningar måste vara stationerat och uppehålla sig längre tider i sträck. Vid de flesta redan befintliga flottleder syntes behovet av bostäder å dylika platser redan vara tillgodosett av resp. flottningsföreningar, då det legat i deras eget intresse att bereda möjlighet för flottningsmanskaper att dagligen kunna börja sitt arbete utan tidsförlust och att i fall av behov även nattetid genast kunna vara till hands. Då det emellertid icke syntes vara uteslutet, att de flottande virkesägarna, med hänsyn till kostnaderna för de behövligen bostäderna, någonstädes kunde vara obenägna att anordna sådana i den utsträckning, det kunde vara behöfligt och skäligen, ansågo sig myndigheterna under vissa förutsättningar kunna tillstyrka, att uti flottningsstadgan infördes bestämmelser

Yttranden
över 1909 års
riksdags-
skrivelse.

därom, att vid flottledssyn synemännen skulle äga att pröva, huruvida, på vad sätt och i vad mån lämpliga bostäder borde anordnas för flottningsmanskapet, och att i kostnadsförslag och amorteringsplan för flottleden intoges dylika bostäder, där de befunnits vara av nöden, i likhet med andra för flottningens bedrivande erforderliga och nyttiga byggnader, arbeten eller anstalter.

En avsevärd mängd flottningsföreningar och trävarubolag har i ärendet avgivit yttranden och i allmänhet uttalat sig för den ifrågasatta lagstiftningen. Många av dem hava därvid förklarat, vilket också bestyrkts genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes utlåtanden, att redan nu nödiga bostäder för flottningsmanskapet mångenstädes finnas uppförda.

Flera flottningsföreningar och innehavare av trävaruaffärer, särskilt inom Västernorrlands och Västerbottens län, ställde sig dock betänksamma mot ett åläggande i lag för flottningsföreningarna att uppföra byggnader av ifrågavarande slag. Visserligen vore bostadshus för flottningsmanskapet på vissa platser nödvändiga, men de flotandes eget välförstådda intresse framtvingade utan lagstiftning byggnader å sådana platser, vilket också i allmänhet skett. Det borde framhållas, yttrade en flottningsförening, hurusom vid de flesta bäckflottningar och källfloder i allmänhet flottningsarbetet försigginge på det sätt, att slutrensning omedelbart vidtogs och fortginge oarbrutet ned efter de särskilda vattendragen. Härigenom förflyttades flottningsmanskapet för varje dag avsevärda sträckor, olika för varje år, beroende på virkeskvantitet, vattentillgång m. fl. faktorer, som inverkade på flottningens gång, och någon vakthållning i egentlig mening förekomme endast undantagsvis efter dessa flottleder. Det ställde sig därför i allmänhet rätt svårt att efter desamma bestämma lämpliga platser för och att uppföra bostäder, särskilt som erfarenheten gäve vid handen, att manskapet föredroge att vila på den plats, där arbetet upphörde och där det dagen därpå skulle vidtaga, framför att gå längre eller kortare sträckor i oftast oländig mark. För den, som själv deltagit i flottningsarbete och varit i tillfälle vistas någon tid i en bostad för flottningsmanskap, vore det uppenbart, att det ofta vore vida hälsofarligare att sammanföra en större manskapshop från olika trakter, som i de flesta fall inkomme från sitt arbete svettiga och med våta kläder, i en sådan bostad, än att låta folket tillbringa sin vilotid ute i friska luften kring eldar och nyingar. Givet vore dock, att bostäder måste uppföras, där av en eller annan anledning, såsom vid dammar, större sjöar och enstaka forsar långt från människoboningar, manskap en längre tid stationera-

des. Skulle lagstiftning i nu nämnt syfte ske, borde den inskränkas till att avse dylika platser, där flottningssmanskap årligen stationerades.

Från åtskilliga håll har framhållits, hurusom såväl synemän som Kungl. Maj:ts befallningshavande flerstädes plägat inräkna byggnader av nu avsett slag bland flottledsbyggnader och låtit kostnaden för dem ingå i det anläggningsbelopp, som lagts till grund för amorteringsplan. Från andra håll har däremot meddelats, att vederbörande ansett sig sakna befogenhet att förfara på detta sätt.

Detta ärende blev sedermera hänvisat till de inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga, åt vilka enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 november 1911 uppdragits att verkställa revision av flottningsslagstiftningen. I sitt med skrivelse den 14 december 1916 avlämnade betänkande hava dessa sakkunniga i förslag till vattenlag 4 kap. 4 § upptagit en bestämmelse av innehåll, att där för allmän flottleds inrättande någon anläggning eller åtgärd är nödig, som kan inverka på strand-, bro-, fiske- eller vattenverksägares eller annans rätt, såsom, bland annat, byggnad för flottningsspersonalens härbärgerande under flottningstiden, är den, vars rätt därav beröres, pliktig att tåla sådant intrång, och skola bestämmelser meddelas, huru vid flottledens ordnande och begagnande tjänligast bör förfaras, så att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta olägenhet för annan.

*Förslaget till
ny flottningsslagstiftning.*

I motiveringen till detta stadgande anförde de sakkunniga, efter att hava lämnat en sammanfattning av yttrandena över riksdagens här ovan omförmälda skrivelse den 24 maj 1909:

»Såsom framgår av ovanstående korta sammanfattning av avgivna yttranden har det knappast blivit bestritt, att förhållandena på vissa platser påkalla uppförande för flottledens räkning av bostadshus för flottningssmanskapets härbärgerande under flottningstiden. De betänkligheter, som yppats mot en lagstiftning rörande detta ämne, synas huvudsakligen hänföra sig till angelägenheten, att icke de flottande — och därmed också ägare av större och mindre skogsarealer — må betungas med kostnader för uppförande av dylika bostäder på platser, där de icke äro behöfliga eller kanske ej ens lämpliga. Tvivelsutan är det av vikt, att missgrepp i detta avseende så långt som möjligt förebyggas. Men möjligheten av sådana missgrepp i enstaka fall bör icke utgöra hinder mot att uttryckligen lagfästa det tillvägagångssätt, som redan på många håll praktiserats och enligt vilket byggnader av nu nämnt slag räknas in bland flottledsbyggnader och gäldas av de flottande i samma ordning som andra anläggningar för allmän flottled. Genom förevarande paragrafs avfattning, enligt vilken med styrka framhåves, att där omförmälda åtgärder kunna föreskrivas, endast såframt de äro för flottleden och flottningen nödiga, ävensom att för flottleden oskäligen kostnad bör undvikas, hava vi sökt tillgodose de flottandes berättigade intressen i dessa delar. Genom att inordna ifrågakommande byggnader bland övriga flottledsanläggningar är det störjt

för, att den för flottledsmål i övrigt stadgade procedur kommer att omfatta också dessa byggnader ävensom att vederbörande markägare kan åläggas att tåla sådant intrång, som föranledes av uppförande å hans mark av sådant bostadshus.»

De sakkunniga framhålla vidare, att de byggnader, som erfordras för allmän flottled och för vilka utmål kan behövas, icke alltid äro av konstant natur, utan att behovet av en byggnad på en viss plats kan upphöra och byggnaden bliva nedriven och flyttad till en annan plats. Olägenheterna av marks avstående med äganderätt träda, framhålles det vidare, ganska skarpt i dagen med avseende å byggnader för flottningspersonalens härbärgerande under flottningstiden. Det är icke lätt att på förhand förutse, varest dylika byggnader böra förläggas, och genom förbättrade anordningar för flottningens underlättande i leden kan behovet av nattlogi komma att i regel göra sig gällande på helt andra platser än förut. Det torde vara tämligen uppenbart, att en övergiven tomtplats för en flottningsstuga icke bör vara undandragen dens disposition, som äger den kringliggande marken. Av nu angivna grunder har å 4 kap. 4 § i förslaget till vattenlag givits sådan avfattning, att den där stadgade tvångsrätten av servituts natur omfattar också rätt till utmål för byggnader, förvaringsplatser o. d., som behövas för allmän flottled. För det fall, att byggnader och anläggningar äro avsedda att fylla ett sådant behov på en viss plats, som måste betecknas såsom stadigvarande, hava bestämmelser i 6 § meddelats om utmålets upplåtande med äganderätt.

I 4 kap. 16 § av de sakkunnigas förslag stadgas, att laga kraft ägande beslut om inrättande av allmän flottled är med de inskränkningar, som följa av stadgandena i kapitlet, gällande mot envar såväl vad angår rätten att utföra och för framtiden bibehålla anläggningar, som i beslutet må hava föreskrivits, som ock beträffande ersättning och annat, varom beslutet må innehålla bestämmelser. 17 § handlar om vissa åtgärder till tredje mans bästa, vartill flotledens målsman, flottningsföreningen, kan mot sitt bestridande förpliktas. Där föreslås nämligen en bestämmelse av följande lydelse: »Finnas under flottningens fortgång till skydd mot skada vidtagna anordningar eller rörande hushållningen med vattnet eller annat meddelade föreskrifter vara för sitt ändamål otillräckliga eller mindre tjänliga, eller visar sig behov av nya anordningar eller föreskrifter till förekommande av skada, må, utan hinder av vad i 16 § stadgats, medels stämning till vattendomstolen talan föras mot flottningsföreningen om skyldighet för de flottande att vidtaga sådana anordningar eller underkasta sig sådana föreskrifter, som, utan att flottningen därav okäligt betungas, må påkallas av anmärkta förhållanden.»

Enligt 4 kap. 19 § skola i mål, som avses i 17 §, bestämmelserna i bl. a. 4 § i tillämpliga delar gälla.

I motiveringen till 4 kap. 17 § framhålla de sakkunniga, att enligt gällande flottningsslågstiftning ett yrkande från skadelidande om förbättrade skyddsanordningar mot skada icke torde kunna avvisas blott med en hänvisning till det förhållande, att genom regleringsutslaget tystnad i förevarande hänseende eller måhända uttryckliga underkännande av motsvarande yrkande frågan blivit en gång för alla avgjord. Icke heller i förslaget till flottningsslågstiftning har, säga de sakkunniga, det befunnits lämpligt att giva motsvarigheter till de starka begränsningar i rätten till nya eller ändrade anordningar till skydd mot skada, vilka för vattenverksbyggnader och därmed likställda anläggningar föreslagits. Nya eller ändrade anordningar och föreskrifter, vilka utan att oskäligt betunga flottningen må av förhållandena påkallas, böra de flottande kunna förpliktas vidtaga efter därom av skadelidande medelst stämningstalan vid vattendomstolen väckt talan.

I 20 § av samma kapitel behandlas frågan om åstadkommande av sådana byggnader och anläggningar för redan befintlig allmän flottled, vilka för flottningens eget bästa anses önskvärda, och stadgas bl. a., att flottningsförening eller annan, vilken vill vidtaga anläggning eller åtgärd för befintlig allmän flottleds utvidgande eller förbättrande, har att, där sannolika skäl föreligga, att allmän eller enskild rätt därav förnärmast, eller, där annan än föreningen eljest vill utföra arbete för flottleden och föreningen ej därtill samtyckt, före arbetets påbörjande inhämta vattendomstolens besked, huruvida och under vilka villkor arbetet må göras. I 21 § finnas stadganden om proceduren för behandlande av sådan fråga, som avses i 20 §, och om fråga rörande meddelande för flottningens underlättande av nya eller ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vatten eller annat; flottledsmål av nu nämnd beskaffenhet skola processuellt behandlas som ansökningsmål utan föregående syneförrättning enligt närmare föreskrifter i 11 kap., dock att vattenrättsdomaren äger, när målet berör längre sträcka av flottleden, hänskjuta detsamma till behandling vid syneförrättning enligt 10 kap.

Samma lagförslag innehåller vidare i 10 kap. 17 §, att vid syneförrättning rörande inrättande av allmän flottled böra synemännen i fråga om sättet och villkoren för flottledens ordnande och begagnande förebriaga nödig utredning och därvid särskilt tillse, bl. a., huruvida tillhandahållande av särskilda byggnader för flottningspersonalens härbärgerande under flottningstiden finnas vara av nöden samt i sådant fall varest sådana byggnader lämpligen böra uppföras och huru desamma

med hänsyn till yrkets behov och ortens förhållanden skäligen böra anordnas. Enligt 10 kap. 31 § skall vad som stadgats i fråga om syneförrättning för inrättande av allmän flottled i tillämpliga delar gälla jämväl sådant ärende rörande allmän flottleds förbättrande, som enligt 4 kap. 21 § bör i enahanda ordning handläggas. I 13 kap. finnas vidare bestämmelser om besiktning å utförda flottledsbyggnader.

Slutligen har i 6 kap. av det samtidigt med förenämnda lagförslag framlagda förslaget till lag om flottning i allmän flottled upptagits stadganden om tillsyn å allmänna flottleder. Sålunda föreskrives (70 §), att Kungl. Maj:ts befallningshavande utövar tillsyn å allmän flottleds skötsel och underhåll samt flottningsförenings verksamhet, att för utövande av tillsynen befallningshavanden äger åtnjuta biträde av vederbörande vattenbyggnads- och skogstjänstemän och må, där så finnes erforderligt, förordna lämplig person att på flottningsförenings bekostnad hålla undersökning. Vidare stadgas (72 §), att om de till farleds betryggande eller i övrigt till skydd emot skada föreskrivna flottledsbyggnader ej vidmakthållas, skall befallningshavanden tillhålla flottningsstyrelsen att sådant fullgöra eller låta, om så erfordras, genast avhjälpa bristen på bekostnad av de flottande, som därför böra svara.

Yttranden
över förslaget
till ny flott-
ningslagstift-
ning.

Över de sakkunnigas förslag hava yttranden inforrats från Kungl. Maj:ts befallningshavande efter hörande av de mera betydande flottningsföreningarna inom länen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter hörande av distriktstjänstemännen, vattenfallsstyrelsen, domänstyrelsen efter hörande av vederbörande jägmästare och statens flottledsingenjörer, kammarkollegium, hydrografiska byrån, lotsstyrelsen, järnkontoret, svenska trävaruexportföreningen, vattenkraftsföreningen, svenska flottningschefsföreningen, Sveriges skogsägarförbund, svenska skogsvårdsföreningen, Norrlands skogsvårdsförbund samt skogsvårdsstyrelserna i Kopparbergs, Värmlands, Gävleborgs, Jämtlands och Västernorrlands län.

I de i anledning härav hittills inkomna yttrandena — sådana hava ännu ej avgivits av vattenkraftsföreningen samt skogsvårdsstyrelserna i Värmlands och Gävleborgs län — hava förslaget bestämmelser om bostäder åt flottningsarbetare lämnats utan erinran.

Vidare har socialstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande över de bestämmelser om inrättande av bostäder åt flottningsmanskap, som förekomma i 4 kap. 4 § och 10 kap. 17 § av de sakkunnigas förslag. För det av styrelsen i anledning härav avgivna utlåtande kommer redogörelse att lämnas i det följande (sid. 21).

Emellertid hade statsmakternas ingripande till förbättrande av skogsarbetarnas ställning och levnadsförhållanden ånyo påkallats i en vid 1912 års riksdag av herr Bernhard Eriksson i Grängesberg väckt motion (nr 241 i andra kammaren), däri föreslogs, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa utredning rörande skogsarbetarnas ställning och levnadsförhållanden i Norrland samt, i den mån det funnes önskligt, även i andra i detta avseende därmed jämförliga landsdelar och därefter vidtaga de åtgärder och, i den mån riksdagens medverkan krävdes, till riksdagen göra de framställningar, som av denna utredning kunde för-
anledas.

Motionen bifölls av båda kamrarna. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 maj 1912 anförde härefter riksdagen, efter att hava framhållit, att det kunde anses tillfullo ådagalagt, att svåra missförhållanden vidlåde skogsarbetarnas levnadsförhållanden och ställning i övrigt:

»Visserligen torde de senaste åren medfört någon förbättring på ett eller annat håll, men helt visst äro de missförhållanden, som ännu kvarstå, ägnade att skapa ett tillstånd, som måste betecknas såsom både för skogsarbetarna själva olidligt och ur det allmännas synpunkt betänkligt.

Främst göra sig de förefintliga missförhållandena märkbara ifråga om skogsarbetarnas bostäder, som icke på långt när motsvara rimliga anspråk, även med hänsyn tagen till, att det kan vara fråga om blott tillfälliga bostäder för en kortare tids vistelse. Men även i övrigt äro skogsarbetarnas levnadsförhållanden värda allvarlig uppmärksamhet, särskilt de svåra provianteringsförhållandena, som framtvinga en ofta synnerligen enformig kost. Uppmärksammas bör ock, att de olägenheter, som vidlåda skogsarbetarnas liv, för övrigt även i viss mån drabba deras dragare.

Om således allvarliga faror, både av hygienisk och social art, härflyta ur sakernas nuvarande tillstånd, skulle det emellertid helt visst även ur stats- och privatekonomisk synpunkt vara välbetänkt att genom förbättrade levnadsförhållanden för denna stora arbetargrupp tillförsäkra skogsbruket en högre stående, dugligare arbetarstam.

Dessa här antydda missförhållanden äro av den art, att en undersökning av desamma samt vidtagande av lämpliga åtgärder icke bör uppskjutas utan med det allra första igångsättas. Vad omfattningen av denna undersökning beträffar, vill riksdagen framhålla, att ehuru de ådagalagda missförhållandena synas främst gälla Norrland, det dock vore välbetänkt att låta densamma även omfatta andra i detta hänseende jämförliga landsdelar. Riksdagen vill även betona, att vid denna utredning begreppet skogsarbetare icke må fattas så snävt, att allenast de i avverkningarna och utdrivningarna deltagande huggarna och körarna däri inbegripas. Det förefaller riksdagen vara behöfligt, att under uttrycket skogsarbetare får förstås även såväl de under likartade förhållanden levande, delvis av samma personer rekryterade flottningsarbetarna som de med kolning sysselsatta arbetarna.»

Herr
Erikssons i
Grängesberg
motion 1912
och riksdagens
skrivelse i an-
ledning av
densamma.

I skrivelsen tillades, att på kronans egna skogar torde utan längre dröjsmål lämpliga åtgärder kunna vidtagas till förbättrande av ifrågasvarande förhållanden.

*Socialstyrel-
sens utred-
ning angående
skogsarbetar-
nas levnads-
och arbets-
förhållanden.*

Genom brev den 6 juni 1912 anbefallde Kungl. Maj:t kommerskollegium att verkställa den utredning, som avsåges i riksdagens skrivelse, ävensom avgiva de förslag, vartill kollegium funne samma utredning föranleda. Sedan socialstyrelsen från och med år 1913 övertagit de kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik förut påvilande arbetsuppgifterna, har ifrågasvarande undersökning, som planlagts efter samråd med särskilt tillkallade sakkunniga, slutförts av nämnda styrelse, som därefter under år 1916 i tryck framlagt berättelse över undersökningen i en publikation, benämnd »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». Enär det statistiska materialet i huvudsak insamlats under år 1913 och förra delen av år 1914, lämnar utredningen, enligt vad styrelsen framhåller, i stort sett å sido de delvis ganska betydande förändringar, som krisåren medfört för den nordsvenska skogshanteringens ekonomi och därmed även för dess arbetsförhållanden. Till den verkställda undersökningen rörande förhållandena i Sverige hava fogats vissa uppgifter beträffande skogsarbetarnas läge i andra länder samt där vidtagna eller planerade lagstiftningsåtgärder på detta område.

Beträffande undersökningens planläggning och utförande hänvisas till socialstyrelsens berättelse sid. *37 o. ff. Redogörelser för hithörande arbetares inkvarterings- och bostadsförhållanden återfinnas beträffande skogsavverkningsarbetarna (i gårdar, fäbodas och skogskojor) å sid. *137—*171, beträffande flottningsarbetarna å sid. *193—*201 och i fråga om skogskolningsarbetarna å sid. *206—*208. Slutligen har styrelsen (sid. *223—*228 samt *231) lämnat en sammanfattning av resultaten av de genom sakkunniga ombud på ort och ställe verkställda undersökningarna, i vilken sammanfattning yttras bl. a.

»Vad först beträffar de klagomål över skogsarbetarnas dåliga *bostadsförhållanden* och enkannerligen över skogskojornas ofta bristfälliga och underhålliga beskaffenhet, som givit närmaste anledning till förevarande utredning, torde det få anses genom densamma ådagalagt, att de ingalunda sakna berättigande. Skogskojan som sådan kan visserligen icke anses utgöra någon hälsovådlig bostad, utan synes fastmer i sina olika variationer innebära den mest praktiska lösningen av de nordsvenska ödeskogarnas bostadsproblem. Men de detaljerade undersökningar, som verkställts med avseende på ett stort antal skogskojor, hava oförtydligt givit vid handen, att, även betraktade som allenast provisoriska uppehållsrum för utarbetare och bedömda efter skogslivets egen måttstock, en gan-

ska betydande del av de nuvarande skogskojorna måste betraktas som avgjort undermåliga och ett ännu större antal såsom i hög grad överbefolkade. Framhållas må tillika, att samma bostadshygieniska nackdelar jämväl vidlåda en stor del av de boningsrum, uthuslokaler och fåbodas, där avverkningsarbetare pläga inkvarteras, ävensom att bostadsförhållandena delvis ställa sig än sämre vid battenflottningarna på våren, då bivackering utan tält, sovsäckar eller andra skyddsmedel i stor utsträckning äger rum på den ännu ofta frusna marken.

Visserligen har vid utredningen kunnat konstateras, att skogsarbetarnas bostadsförhållanden betydligt förbättrats under de senare åren och att skogskojorna år efter år byggas rymligare och bättre ombonade. Särskilt må det framhållas, att staten börjat i ökad utsträckning uppföra ändamålsenliga skogskojor på sina skogar (bil. VI, sid. 364) ävensom träffat förberedelser för kronoskogsauktionernas framtida förläggning till en ur bostadsbyggnadssynpunkt mera lämplig tidpunkt än senhösten. Med hänsyn härtill framhålles det också av åtskilliga tillsporda personer och korporationer, bl. a. sågverksförbundet (bil. I, sid. 216), att inga som helst åtgärder från det allmännas sida behöva vidtagas till förbättring av skogsarbetarnas bostadsvillkor, utan att man tryggt kan lämna åt den naturliga utvecklingen att modifiera och förbättra, vad tidens krav utdömer.

Men även om skogs- och virkesägarnas växande ansvars känsla för sina direkt och indirekt anställda arbetares hälsa utgör en viss garanti för, att bostadsförhållandena med tiden skola bli oklanderliga, synes dock det av undersökningen konstaterade förhållandet, att en avsevärd del av skogsarbetarna ännu äro hänvisade till underhaltiga och hälsovådliga nattkvarter, innebära en maning för det allmänna att ur folkhälsans och den sociala trevnadens synpunkt söka påskynda utvecklingen till det bättre genom vidtagande av lämpliga åtgärder.

Av de meddelare, som i sina svar föreslå positiva åtgärder, lägga en del huvudvikten på upplysningsverksamhet såväl i fråga om hälsovård i allmänhet som isynnerhet beträffande skogskojornas ändamålsenliga byggande och användning. Ett led i detta arbete utgöra de ritningar och arbetsbeskrivningar till förbättrade timmerkojor, som sammanställt i bil. VI. Därest man kunde intressera tjänsteläkare, revirförvaltare, yrkesinspektörer, större skogsägare m. fl. att sprida och befordra kunskap i detta ämne, anses åtskilligt stå att vinna.

Av måhända ännu större betydelse har det syntts vara, om staten ställde sig i spetsen för reformsträvandena genom att, i enlighet med riksdagens uttalande i skrivelsen den 24 maj 1912, vidtaga lämpliga åtgärder till förbättrande av bostadsförhållandena å *kronans egna skogar*. Såsom ovan omnämnts, hava också, särskilt under de senaste åren, åtskilliga ansatser försports i detta avseende, av vilkas fullföljande man torde hava att förvänta vissa resultat.

Det föreligger sålunda ett flertal yttranden från skogsstatstjänstemän, vilka påyrka, att kronan i största möjliga utsträckning skall på sina skogar låta uppföra skogskojor och arbetarbaracker av ändamålsenliga typer, avsedda såväl för arbeten, som revirförvaltningen själv låter verkställa, som för sådana, vilka utföras av tillfälliga virkesköpare. Någon nämnvärd ekonomisk förlust skulle, framhålles det, därigenom icke uppstå för kronan, alldenstund virkesköparna nu pläga erhålla till kojbyggnader erforderligt virke fritt av kronan. Dessa »kronkojor», vilka givetvis kunde uppföras väsentligt bättre och omsorgsfullare än tillfälliga avverkarens provisoriska bostadsanordningar, borde till virkesköparna upplåtas mot

skälig hyra och på vissa föreskrivna villkor, såsom bestämt högsta antal arbetare i varje koja, skyldighet att svara för kojans vård och underhåll m. m.

En sådan anordning har synts kunna innebära en god lösning av frågan om hygieniska bostäder för skogsarbetarna på de allmänna skogarna. Men det har därvid tillika påpekats, att av ekonomiska skäl planen om ett nät av över kronoparkerna fördelade »kronkojor» knappast torde kunna förverkligas annat än under loppet av en längre tidsperiod och på orter, där skogshushållningen nått en tämligen hög grad av utveckling, sålunda bl. a. knappast inom övre Norrland. Här har emellertid kronan även slagit in på en annan väg, nämligen att i auktionkungörelser och hyggesbevis inrycka vissa *föreskrifter* om beskaffenheten hos avverkarnas skogskojor, speciellt att de skola vara försedda med vattentäta tak. Genom att utvidga dessa bestämmelser till lämpligt formulerade minimifordringar på skogskojor har kronan ansetts kunna bidra till att avsevärt förbättra de nu ganska dåliga bostadsförhållandena i dessa trakter, där kronoskogarna dominera. Såsom en viss svaghet i denna bostadspolitik har emellertid betecknats den bristande kontrollen över, i vad mån dylika föreskrifter av icke ekonomisk natur verkligen iakttagas från virkesköparens och arbetstagares sida.

Även med hänsyn till bostadsförhållandena å kronoskogarna hava därför talrika meddelare påyrkat, att en särskild *lagstiftning* rörande skogsarbetarbostäder må komma till stånd.

Vad beträffar de legislativa utgångspunkterna för en sådan, har antydningssvis hänvisats till gällande *hälsovårdsstadga* den 25 sept. 1874, i vars kap. 3 (§§ 27—31) om hälsovårdsstyrelse och allmänna hälsovården på landet kommunalnämnden ålägges att, i samverkan med vederbörande provinsialläkare och extra provinsialläkare, ägna sin uppmärksamhet åt och på lämpligt sätt söka förebygga bl. a. »de vådor för det allmänna hälsotillståndet och enskildes hälsa, som kunna bli en följd av orenlighet uti eller i närheten av boningarna». Såväl i gällande hälsovårdsstadga som i det sedan 1 april 1915 föreliggande förslaget till ny sådan, varuti bl. a. bostadshygieniska bestämmelser i stor utsträckning blivit införda, synes det dock allenast vara tal om permanenta bostäder, icke om tillfälliga sådana, avsedda för en kortare tids bruk, som skogskojorna äro.

Dessa torde fastmer närmast vara att jämföra med de uppehållsrum, vilka *lagen om arbetarskydd* den 29 juni 1912 5 §, punkt g i vissa fall föreskriver, då ett större antal arbetare samtidigt och på stadigvarande sätt sysselsätts på ett och samma ställe. Den s. k. yrkesfarekommittén hade ursprungligen även föreslagit ett särskilt moment av nämnda paragraf, avseende att bereda bl. a. de norrländska skogsarbetarna tillfälle till nattvila å eller i närheten av arbetsstället. När ifrågasvarande bestämmelse uteslöts ur den slutligt antagna lagen, skedde det med den motiveringen, att Kungl. Maj:t skall kunna med stöd av lagens 7 § meddela särskilda föreskrifter för skogsarbeten, lämpade efter därvid rådande särskilda förhållanden. Här synes sålunda vara en lämplig legislativ utgångspunkt för ifrågasvarande föreskrifter, men, enär desamma av nedan anförda skäl ansetts böra reglera bostadsvillkoren ej blott för skogsarbetarna utan även för deras dragare, måste hithörande författningsbestämmelser delvis komma att falla utom arbetarskyddslagens ram.

Den sålunda ifrågasatta speciallagstiftningen för skogsarbetare, varunder här innefattas ej allenast skogsavverknings- utan även flottnings- och skogskolningsarbetare, har synts vara av behovet påkallad ej blott i Norrland utan även inom de nordligare delarna av Dalarna och Värmland. Såsom av undersökningen framgår, ställa sig dock förhållandena mycket olika i olika landsdelar, och det

torde därför vara anledning att taga under omprövning, huruvida man icke bör avstå ifrån att i huvudförfattningen intaga detaljerade bestämmelser rörande tillgången till, utrymmet i och beskaffenheten av olika slag av skogsarbetarbostäder samt rörande det sätt, på vilket skogskojorna böra byggas och inredas. En sådan reglering har nämligen framhållits bättre kunna ske genom lokala ordningar, vilka i väsentligt högre grad kunna taga hänsyn till och bygga vidare på de särskilda orternas nog så inrotade traditioner och sedvänjor i förevarande avseende.»

Efter att hava hänvisat till en i en bilaga (sid. 381 ff.) meddelad redogörelse för den norska skyddslagstiftningen för skogsarbetare och framhållit, att de norska bestämmelserna icke utan betydande ändringar kunde bringas till tillämpning på våra förhållanden, därvid bl. a. påpekats, att det icke utan vidare ansetts passa för våra förhållanden att timmerkojornas uppförande alltid påläggas skogsägaren, anför styrelsen vidare:

»Då mark- och virkesägaren icke utgöra samma person, är det nämligen ofta (t. ex. då ett bolag avverkar en hemmansskog) den senare, som representerar den ekonomiskt starkare parten. Däremot hava vissa skäl befunnits tala för att i möjligaste mån söka förhindra, att, såsom nu ofta är fallet, skogskojornas uppförande överlåtes på arbetarna, med eller utan bidrag av arbetsgivaren, ty, som förut framhållits, torde man här hava att söka en huvudanledning till många bristfälliga kojbyggnader. Framhållas må i detta samband, att det jämväl ansetts böra tagas under övervägande, i vad mån i vissa fall, t. ex. vid bivattenflottningarna, fasta bostadsanordningar lämpligen kunna utbytas mot transportabla, såsom tält o. d.

Det är emellertid ej nog att utfärda föreskrifter, utan måste även effektiv kontroll utövas över deras iakttagande, och inom här ifrågavarande område möter givetvis åstadkommande av en sådan avsevärda svårigheter. Såsom den enklaste lösningen på detta spörsmål har antydningssvis föreslagits, att tillsynen över skogsarbetarnas bostäder måtte uppdragas åt yrkesinspektionen och närmast åt dess kommunala tillsynsorgan. Då dessa på landet utgöras av kommunalnämnderna, skulle härigenom den för skogsarbetarfrågans lösande så viktiga lokala självverksamheten och sakkunskapen i fullt mått komma till sin rätt.

Av dåliga husrum lida dock ej blott arbetarna i timmerskogen utan även deras hästar, och därför har den ifrågasatta bostadslagstiftningen ansetts böra jämväl avse *skogsstallarna*. Behovet härav har i fullt mått konstaterats vid undersökningen, ty många stall hava påträffats, där köld och drag haft fritt spelrum, där rök trängt in från kojan, där hästarna ej haft utrymme att lägga sig, där gödseln ej undanskaffats o. s. v. Byggas tillfredsställande stallrum, torde också huvudanledningen undanröjas till de nu så ofta hörda klagomålen över djurplågeri vid virkesdrivningarna. Svårt är nämligen att konstatera riktigheten av de ävenledes framkastade beskyllningarna, att hästarna skulle överansträngas vid timmerkörslorna, ty visserligen hava timmerlassens genomsnittliga storlek ökat under de senare åren, men samtidigt torde deras framförande underlättats genom förbättrade körredskap och vägar. Därjämte är, som ovan framhållits, utfodringen vid skogsdrivning i regel avsevärt kraftigare än vid jordbruks- och annan hemkörning.»

I fortsättningen beröras provianteringsförhållandena och arbetskontrakten m. m., varefter yttras:

»Härmed torde i huvudsak hava berörts de reformkrav och reformbehov, som vid undersökningen framställt sig med avseende på den nordsvenska skogsarbetarklassen, ävensom de åtgärder, som från olika håll föreslagits lämpligen bära vidtagas för tillgodoseende av desamma. Det har emellertid framförts förhågor för, att dylika åtgärder från det allmännas sida överhuvud icke skulle medföra åsyftat resultat utan t. o. m. lända till direkt skada genom att hindra skogsbrukets utveckling och därigenom försämra arbetarnas avlöningsförhållanden. Härvid har särskilt påpekats, att inom den nordsvenska skogshanteringen finnes en av vissa ekonomiska faktorer betingad och i ständig framflyttning varande gränzon, bortom vilken många virkesdimensioner sakna saluvärde, samt att i de obygdor, där denna räntabilitetsgräns går fram, skogsarbetarnas arbetsförhållanden ofta äro sämst, men på samma gång svårast att förbättra, enär en blott obetydlig, av föreskrivna välfärdsanordningar för arbetarna föranledd höjning av avverkningspriset lätt skulle kunna hämma eller åtminstone fördröja skogshanteringens ur folkhushållningens ståndpunkt så ytterst önskvärda expansion.

Å andra sidan har vid utredningen framgått, att inom skogsarbetarklassen mycket missnöje är rådande med dess ställning, och att detta missnöje under de senaste åren snarare ökat än minskats, sedan det efter hand blivit klart, att klassens heterogena sammansättning nästan omöjliggjorde ett samlat uppträdande till förbättrande genom egen kraft av rådande levnads- och arbetsvillkor.»

I sin förenämnda skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen — efter att hava framhållit, att i publikationen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland» under beteckningen »skogsarbetare» inbegripits arbetare, sysselsatta med skogsavverknings-, flottnings- och kolningsarbete — beträffande behövligheten av åtgärder till förbättrande av ifrågavarande arbetares bostadsförhållanden anfört följande:

»Vid övervägande av vilka åtgärder utredningen gäve anledning föreslå har såsom i främsta rummet tarvande förbättring framstått skogsarbetarnas bostadsförhållanden. Visserligen har under de senaste åren på åtskilliga håll från mark- och virkesägares sida visats ökad förståelse för betydelsen av förbättringar i berörda avseende, men för att inom rimlig tid komma till något så när hygieniskt tillfredsställande förhållanden i allmänhet på detta område, torde åtgärder från statens sida otvivelaktigt vara av behovet påkallade.

Under överläggningar, som inom socialstyrelsen hållits med tillkallade representanter för domänstyrelsen samt arbetsgivare- och arbetareorganisationer inom skogshantering och flottning med flera, har enhälligt såsom en första åtgärd för ifrågavarande ändamål förordats utgivande genom statens försorg av en kortfattad handledning, innehållande byggnadsplaner och beskrivningar till ett antal skogsarbetarbostäder, lämpade att under olika förhållanden tjäna såsom mönster jämte måhända även förslag till ordningsregler för bostädernas begagnande. Denna handledning skulle genom förmedling av skogsbruksidkarnas sammanslutningar, skogsstatens tjänstemän och möjligen även på annat sätt givas vidsträckt spridning bland dem, som hava att ordna och leda skogsarbeten. Berörda publikation, som givetvis till billigt pris även skulle tillhandahållas genom bokhandeln, borde utgivas snarast möjligt.

Socialstyrelsens skrivelse den 4 september 1917.

Beträffande sättet för ifrågavarande handlednings åstadkommande vill det synas, som om dess utarbetande och utgivande lämpligast kunde anförtros åt domänstyrelsen, som likväl vid uppdragets fullgörande borde samråda med socialstyrelsen samt påkalla sakkunnig medverkan från arbetsgivar- och arbetarhåll. Om medel till tryckningskostnadernas bestridande torde lämpligen framdeles, när beloppet av dessa kostnader lät sig angiva, kunna göras underdånig framställning.

Ehuru härovan förordade handledning torde vara ägnad att göra betydande nytta inom sådana kretsar, som hava intresse och förståelse för förevarande fråga, lär man åter å andra håll, där sannolikt de svåraste missförhållandena råda, ej kunna påräkna rättelse utan lagstiftningens tillhjälp. Såsom i den förut omnämnda redogörelsen för skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden omförmäles, hade redan yrkesfarekommittén i sitt år 1909 framlagda förslag till lag om arbetarskydd beaktat behovet av förbättrade bostadsförhållanden för skogsarbetare och andra med dem i avseende å levnads- och arbetsförhållanden likställda. I 7 § g) av nämnda lagförslag ålades sålunda arbetsgivare att till förekommande av ohälsa i följd av arbetet särskilt iakttaga bland annat följande: »Arbetare, som under längre tid sysselsättes med arbete på så stort avstånd från ställe, där bostad kan erhållas, att han icke skäligen kan begiva sig dit för erhållande av natthärbärge, bör å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till lämplig plats för nattvila». Nu återgivna bestämmelse var emellertid utesluten ur det förslag till lag om arbetarskydd, som genom nådig proposition framlades för 1912 års riksdag. Såsom anledning härtill angav föredragande departementschefen bland annat, att bestämmelsen var av så speciell art, att den ej väl lät infoga sig i en författning av den allmänna och grundläggande natur som lagen om arbetarskydd. Därjämte framhölls, att Kungl. Maj:t med stöd av 7 § i det för riksdagen framlagda lagförslaget kunde ersätta bestämmelsen med särskilda föreskrifter rörande skogsarbeten, vilka föreskrifter i sådant fall kunde närmare anpassas efter de förhållanden, varunder dylika arbeten plåga bedrivas.

Då nu genom förut berörda omfattande och ingående undersökning behovet av lagstiftningsåtgärder till förbättrande av skogsarbetarnas bostadsförhållanden måste anses bekräftat, vill det synas styrelsen, som om tiden vore inne att återupptaga och förverkliga den i nämnda proposition framkastade tanken på en särskild skyddsförfattning på ifrågavarande område. Med hänsyn till att den i propositionen omnämnda bestämmelsen rörande Kungl. Maj:ts befogenhet att utfärda kompletterande skyddsföreskrifter vid lagförslagets slutliga redigering i viss mån förändrats, synes emellertid en dylik författning icke kunna med stöd av lagen om arbetarskydd utfärdas på administrativ väg utan böra givas formen av lag.»

I anledning av det i socialstyrelsens skrivelse framställda förslaget om utgivande av en handledning vid anordnande av arbetarbostäder av förevarande slag har Kungl. Maj:t den 26 oktober 1917 uppdragit åt domänstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen och under medverkan av de representanter för arbetsgivare och arbetare inom skogsavverknings-, flottnings- och kolningsverksamhet, som domänstyrelsen och socialstyrelsen ansåge lämpligt tillkalla, utarbeta en kortfattad handledning för uppförande av bostäder åt arbetare inom nämnda slag av

*Kungl. Maj:ts
beslut i an-
ledning av
socialstyrel-
sens förslag
om ut-
arbetande av
en hand-
ledning.*

verksamhet under olika förhållanden. Därjämte har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter angående bestridande av tryckningskostnaderna för ifrågavarande handledning ävensom av kostnaderna för särskilt biträde hos domänstyrelsen med det detaljerade utarbetandet av byggnadsritningar och beskrivningar.

1 §.

Social-
styrelsens lag-
förslag.
1 §.

I den grundläggande 1 § av socialstyrelsens lagförslag stadgas följande:
»Bedrives skogsavverknings-, flottnings- eller kolningsarbete på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetarna skola begiva sig dit för erhållande av natthärbärge, åligger det arbetsgivaren sörja för, att arbetarna å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till sådant härbärge.

Vid skogsavverkning åligger det jämväl arbetsgivaren sörja för, att å eller i närheten av arbetsstället finnes tillgång till lämpligt stallrum för de hästar, som användas vid avverkningen.»

Social-
styrelsen.

Socialstyrelsen framhåller i motiveringen härför, att tillämpningen av föreskriften om beredande av härbärge, liksom i yrkesfarekommitténs förenämnda förslag, begränsats till de fall, där tillgång till bostad inom skäligt avstånd ej finnes. I fråga om behovet av stallrum anför styrelsen:

»Av undersökningen rörande skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden har bland annat framgått, att stallen för de vid skogsarbetet använda hästarna ofta lämna mycket övrigt att önska. Den från såväl djurskydds- som ekonomisk synpunkt betydelsefulla frågan om åstadkommande av förbättrade stallförhållanden har vunnit beaktande i den norska lagen av den 30 juli 1915 angående husrum för folk och hästar under skogsarbete och flottning. En föreskrift för tillgodo-seende av här berörda önskemål har tillfogats såsom ett andra stycke under före-varande §.»

Yttranden
över social-
styrelsens
förslag i
allmänhet.

Förslagets principer hava i flertalet avgivna yttranden lämnats utan anmärkning. *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län* avstyrker dock förslaget under åberopande av vissa i det följande berörda anmärkningar mot detsamma samt under uttalande av tvivel, huruvida tiden är lämplig för en lagstiftning i ämnet. *Atskilliga befallningshavande i mellersta och södra Sverige* meddela, att i deras län behov av lagstiftning härutinnan icke föreligger, och en av dessa befallningshavande ifrågasätter, huruvida ett förslag, grundat på en sådan partiell undersökning, som den av socialstyrelsen verkställda, lämpligen bör läggas till grund för en hela riket avseende lagstiftning. *Sägverksförbundet* uttalar, att lagbestämmelser i ämnet numera icke kunna anses vara av behovet påkallade. *Sveriges skogsägarförbund* däremot anser,

att förslaget bestämmelser i allmänhet torde vara lämpliga och ägnade att förekomma de missförhållanden, som i vissa orter ännu kunna vara rådande. Svenska sågverksindustriarbetarförbundet finner det föreligga behov av en lag av det innehåll, socialstyrelsen föreslagit. Domänstyrelsen anser, att ehuru skogsarbetarnas bostadsförhållanden rätt avsevärt utvecklats till det bättre under tiden från år 1913, vilket är socialstyrelsens undersökning avser, på flera orter fortfarande råda missförhållanden, som lämpligen böra avhjälpas. Styrelsen tager ock för givet, att behöfliga ändringar häruti flerstädes icke äro att förvänta, därest icke stöd härför finnes i bestämmelser i allmän författning. I överensstämmelse härmed anser styrelsen det vara ändamålsenligt, att vissa allmänna föreskrifter meddelas härutinnan, och styrelsen har ej något att erinra mot det uppgjorda lagförslaget bestämmelser.

Tre Kungl. Maj:ts befallningshavande (i Jönköpings, Kronobergs och Jämtlands län) hänvisa på de i det här ovan omförmälda förslaget till flottningsslågstiftning förekommande bestämmelserna om bostäder för flottningsarbetare. Förstnämnda befallningshavande anser, att dylika bestämmelser med hänsyn till de egenartade omständigheter, som äro förknippade med anordnandet av en flottled, böra inrymmas i den egentliga flottningsslågstiftningen och icke i en författning, som avser att reglera förhållanden å andra områden, och att kostnaderna för härbärgenas anordnande böra anses såsom en anläggningskostnad för flottleden och såsom sådan amorteras genom flottledsavgifterna. Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län uttalar, att det vill synas, som om flottningspersonalens behov av lagskydd i förevarande hänseende blivit tillgodosett, om förslaget till flottningsslågstiftning i denna del vunne godkännande, och Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län förklarar, att, under förutsättning, att förslaget till flottningsslågstiftning upphöjes till lag, flottningsarbetarnas bostadsförhållanden synas bliva ordnade utan att bestämmelser i detta avseende böra inflyta i nu ifrågavarande lagförslag utom beträffande tillsynen å efterlevnaden, samt att, därest föreliggande förslag komme att avse jämväl flottningsarbetarna, fall mycket väl kunde tänkas, då vederbörande myndigheters föreskrifter beträffande bostadsförhållandena kunde komma i strid med varandra.

Även i övrigt hava vissa anmärkningar riktats mot förslaget, i vad det avser flottningsarbetarna. Så anser Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län, att under vissa omständigheter kravet på härbärke bör kunna helt och hållet uppgivas, åtminstone vid flottningsarbete i en del mindre vattendrag, där flottningssmannskap kan för varje dag förflyttas avsevärda sträckor, olika för olika år, beroende av åtskilliga på

Yttranden
över social-
styrelsens för-
slag, i vad det
avser bostäder
åt flottnings-
arbetare.

flottningsens gång inverkan förhållanden. Om i sådana fall anspråket på härbärgets beskaffenhet givetvis måste sättas synnerligen lågt, så att t. ex. ett tält eller en riskoja måste godtagas såsom lämpligt härberge, synes det ock befälningshavanden obehöfligt och olämpligt att, om särskilt skydd mot köld eller nederbörd för någon natt icke är erforderligt, ändock påbjudes, att särskilt härberge i allt fall skall vara att tillgå. Förslaget synes icke giva utrymme åt den tolkning, att tillgång till särskilt härberge icke erfordras under sådana omständigheter, som ovan angivits, och befälningshavanden håller före, att lagen bör erhålla sådan förändrad avfattning, att den sålunda framhållna synpunkten vinner beaktande.

Kungl. Maj:ts befälningshavande i Norrbottens län anser, att arbetsgivarnas skyldighet i förevarande avseende icke bör gälla i fråga om s. k. bäckflottning.

Sveriges skogsägarförbund anför:

»I de minsta vattendragen (bäckflottningen) försiggår flottningsarbetet under vårfloden på mycket kort tid, och manskapet förflyttar sig under arbetets gång oavlatligt framåt utefter vattendraget. Hastigheten, varmed arbetet fortskrider, beror emellertid av ett flertal olika omständigheter, såsom vattentillgång (d. v. s. snösmältningens i källområdena häftighet), timmerpartiernas storlek i olika delar av vattendraget samt icke minst av rent tillfälliga omständigheter såsom uppkommande stockningar av flottgodset och andra missöden m. m. Dessa förhållanden samverka därhän, att det är totalt omöjligt att beräkna, huru långt arbetet dag för dag skall hinna fortskrida d. v. s. var flottningsarbetarna på kvällarna skola intaga sitt nattkvarter. Att uppföra kojor på vissa mellanrum utefter vattendragen blir då en fullständigt ineffektiv åtgärd. Man har nämligen ej minsta garanti för, att arbetarne komma att taga kvarter i närheten av dessa kojor. Ej heller kan man beräkna, att manskapet skall efter slutat arbete taga sig fram till närmaste koja, om ej denna av en händelse ligger alldeles intill den plats, där flottningen avslutades för dagen. Efter de smärre vattendragens stränder finnas nämligen i de allra flesta fall icke några uppgångna stigar eller vägar. Tvärtom är terrängen utefter dessa vattendrag ofta mycket svårframkomlig med en snårig vegetation av vide, björk- och albuskar, samt omväxlande steniga blockmarker och av vårfloden översvämmade myrar och strandängar. Flottningskarlarna underkasta sig ej att i skymningen vandra några längre avstånd i denna terräng för att uppnå en koja, utan de föredraga att bivuackera ute vid en lägereld. Envar person, som sysslat med flottningsarbeten, torde hava sig väl bekant, att manskapet lägrar sig vid en stockeld på den plats, där dagens arbete avslutats, och ofta ej ens uppsöka närbelägna gårdar, där sådana finnas. Att uppföra kojor efter dessa små vattendrag blir sålunda en tämligen ineffektiv åtgärd, ty erfarenheten ger, enligt vad ovan anförts, tydligt vid handen, att manskapet ej vill förflytta sig några längre sträckor för erhållande av nattkvarter.

Det bör vidare framhållas, att uppförandet av ett system av flottningskojor efter småvattendragen skulle så fördyra kostnaderna vid dessa, att mångenstädes flottningen från mera avlägset liggande skogstrakter eller av mindre värdefulla

virkesdimensioner skulle kunna komma att helt omöjliggöras. De virkesmängder som utflottas genom småvattendragen, äro nämligen många gånger så obetydliga, att en så avsevärd höjning i de totala flottningskostnaderna, som kojbyggnaderna skulle komma att medföra, skulle per varje flottnings-enhet belöpa med så högt belopp, att flottningen bleve oekonomisk och finge för berörda vattendrag upphöra. I många av dessa små vattendrag äro regleringsbyggnaderna därjämte reut provisoriska och avsedda att användas endast under ett fåtal år, under vilka de avverkningsmogna virkestillgångarna i trakten hastigt uttagas. Vid dylika för endast tillfällig användning utbyggda vattendrag bleve det givetvis mycket betungande att anordna omfattande kojbyggnader.

Vad beträffar de större vattendragen återigen, så fortgår ju i dessa flottningen i varje trakt under längre tid och en förefintlig koja skulle sålunda här i motsats till vid bäckflottningen kunna användas under längre tid. Även här möter emellertid den svårigheten, att det är tämligen ogörligt att beräkna, var arbetet under flottningens gång kommer att avbrytas om kvällarna och var sålunda kojorna borde placeras. Vidare bör bemärkas, att utefter huvudvattendragen gårdar och byar flerstädes förefinnas, och att sålunda inkvarteringsmöjligheter därstädes redan nu förefinnas, ehuru de ofta ej utnyttjas av flottningsskapatet.

De svårigheter, som sålunda skulle uppkomma, därest flottningsarbetena jämväl inrymdes i lagförslaget 1 §, torde hava varit för de personer, som utarbetat förslaget, bekanta. Att dessa icke desto mindre intagit flottningen i berörda paragraf, torde måhända hava sin grund i att i motsvarande norska lagstiftning jämväl flottningsarbetet inrymts. Förhållandena i Norge äro emellertid ej fullt jämförbara med de svenska. De norska flottlederna äro i regel avsevärt kortare än de svenska. På grund av starkare lutningsförhållanden och ofta svårare terräng, förefinnas i de norska flottlederna flerstädes svåra punkter och passager, som under hela flottningsperioden måste hållas besatta. Där kunna givetvis kojor lämpligen uppföras.

Då sålunda, enligt vad ovan anförts, uppförandet av kojor vid bivattendragen ej skulle lända till önskad effekt, enär arbetarna näppeligen skulle komma att använda desamma i nämnvärd utsträckning, samt då vidare kojbyggnaderna åtminstone vid de minsta vattendragen kunna befaras så allvarsamt öka flottningskostnaden, att flottningen å vissa ställen ej längre kan bedrivas, så synes det ej vara lämpligt att inrymma flottningsarbetena i denna lagstiftning.»

I detta sammanhang torde böra redogöras för det underdåniga yttrande, som socialstyrelsen, på sätt förut nämnts, avgivit över de bestämmelser om inrättande av bostäder åt flottningsskapat, vilka förekomma i 4 kap. 4 § och 10 kap. 17 § av det i det föregående omnämnda förslaget till vattenlag, vilket den 14 december 1916 avgivits av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga.

Efter att hava omnämnt styrelsens nu ifrågavarande förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning, flottning och kolning av härbärge åt arbetarna m. m., anför styrelsen:

»För det fall att såväl sistberörda förslag som förslaget till vattenlag skulle vinna de lagstiftande makternas bifall, komme således flottningsarbetarnas bo-

Socialstyrelsens yttrande över vissa bestämmelser i förslaget till ny flottningslagstiftning.

stadsförhållanden att bliva föremål för reglering i två skilda lagar. Då omförmälda förslag till lag angående arbetarnas härbärgerande väl torde få anses meddela de grundläggande bestämmelserna i ämnet, lärer förslaget till vattenlag i förevarande avseende böra avfattas med behörig hänsyn tagen till berörda bestämmelser.

Den första konsekvensen av nyssnämnda fordran synes vara, att i förslaget till vattenlag intages en bestämmelse, som anger, att de väsentliga stadgandena på området äro att söka på annat håll. En sådan bestämmelse, som måhända lämpligen kan intagas i lagförslagets 4 kapitel närmast efter dess 3 §, torde kunna givas ungefär följande avfattning.

'Om skyldighet att i vissa fall sörja för att arbetare, använda till flottningsarbete, äga tillgång till natthärbärke samt om sådant härbärges beskaffenhet, är särskilt stadgat.'

Mot vattenförslagets 4 kapitel 4 § i vad detta lagrum avser 'byggnad för flottningspersonalens härbärgerande under flottningstiden' torde ej något vara att erinra annat än möjligen, att ordet 'flottningspersonalens', till bättre överensstämmelse med berörda andra lagförslag och nyss ifrågasatta nya bestämmelse, borde utbytas mot 'arbetarnas'.

Beträffande bestämmelsen i 10 kapitlet 17 §:9 av förslaget till vattenlag synes under här antagna förutsättning kunna anmärkas, att den föreskrivna utredningen skall inriktas på, ej huruvida byggnaderna i fråga äro 'av nöden' utan huruvida skyldighet att tillhandahålla sådana byggnader kan anses föreligga. Vidare är att märka, att anvisningen rörande byggnadernas beskaffenhet, 'huru desamma med hänsyn till yrkets behov och ortens förhållanden skäligen böra anordnas', är opåkallad, då lagförslaget angående arbetarnas härbärgerande i förevarande avseende lämnar vissa föreskrifter, vilka för övrigt torde komma att närmare utvecklas bland annat genom särskilda anvisningar, utfärdade av styrelsen i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet. Med hänsyn till nu anmärkta förhållanden borde möjligen åt ifrågavarande moment givas följande, ändrade avfattning.

'9. huruvida skyldighet att tillhandahålla särskilda byggnader för arbetarnas härbärgerande under flottningstiden kan anses föreligga samt i sådant fall, varest sådana byggnader lämpligen böra uppföras och huru desamma böra anordnas'.

Ehuru underdånigt utlåtande från styrelsens sida genom remissen endast påkallats i avseende å härövan avhandlade tvenne bestämmelser i förslaget till vattenlag anser sig styrelsen med hänsyn till lagförslaget angående arbetarnas härbärgerande böra framställa erinringar jämväl i avseende å ytterligare ett par bestämmelser i förevarande förslag till ny flottningstiftning.

Tillämpningen av lagen angående arbetares härbärgerande skulle övervakas av yrkesinspektionens befattningshavare. Med hänsyn härtill vill det synas, som om den i 10 kapitlet 4 § av förslaget till vattenlag stadgade skyldigheten för Kungl. Maj:ts befallningshavande att rörande ansökning om allmän flottleds inrättande underrätta vederbörande skogs- och fiskeritjänstemän borde utsträckas till att gälla även vederbörande befattningshavare inom yrkesinspektionen. Genom en sådan förändring skulle nämligen yrkesinspektionen beredas tillfälle att vid inrättande av allmän flottled få lagen angående arbetares härbärgerande beaktad.

Med hänsyn till yrkesinspektionens nyssberörda tillsynsuppdrag lärer det även kunna ifrågasättas, huruvida ej 70 § i förslaget till lag om flottning i allmän flottled borde i någon mån ändras till angivande härav.

Vad härovan anförts har, såsom förut framhållits, åsyftat det fall, att båda de här berörda förslagen skulle bliva upphöjda till lag. Skulle man åter endast hava att taga hänsyn till förslaget till vattenlag, anser sig styrelsen ej hava något att erinra mot de här förut diskuterade bestämmelser i detsamma, utan torde de i och för sig kunna anses i huvudsak tillfredsställande.»

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län finner *kolningsarbete* icke böra inbegripas i lagen och framhåller till stöd härför, att vid sådant arbete det är nödvändigt för arbetaren att hava sitt nattläger i omedelbar närhet av milan, varför i allmänhet invid denna uppföres en kolkoja, som visserligen utgör en mycket provisorisk bostad, men dock lämnar erforderligt skydd mot köld och nederbörd, samt att något behov av särskild lagstiftning om tillhandahållande av bostad i och för dylikt arbete, vid vilket arbetarne icke hopas till större antal på en plats, icke föreligger.

I ett av *överjägmästaren i Smålands distrikt* avgivet yttrande, som bilagts *Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Kronobergs län* utlåtande, framhålles, att icke alltför stränga bestämmelser böra tillämpas med avseende å det tillfälliga kolningsarbete, som bedrivs å själva platsen för avverkningen, men icke år efter år på samma ställe.

I motsats mot de senast refererade yttrandena ifrågasättes i *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län* utlåtande ett *utsträckande av lagens tillämplighetsområde* till att avse vad slags arbete som helst genom att giva lagens 1 § en mera allmän formulering. Även vid andra arbeten i glest befolkade trakter än de i nämnda § omförmälda, exempelvis dikningsföretag och vägbyggnader, vore enligt befallningshavandens åsikt behovet av förbättrade bostadsvillkor för arbetarna ofta nog synnerligen kännbart. Vid bifall till det sålunda framställda förslaget torde, framhåller befallningshavanden, hinder ej möta att inarbeta de erforderliga föreskrifterna i lagen om arbetarskydd, där de på grund av sin natur rätteligen synas höra hemma.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala och Östergötlands län ifrågasätta däremot i 1 § en uttrycklig begränsning, i huvudsak svarende mot den av yrkesfarekommittén förordade, eller sålunda att arbetet skulle pågå »längre tid» för att lagen skulle vara därå tillämplig. Förstnämnda befallningshavande framhåller i detta hänseende, att då arbete, såsom åtminstone vid flottning kunde vara händelsen, endast helt tillfälligtvis och övergående bedrevs å visst ställe, följde av 2 § i förslaget (»Härbärke — — — skall — — — med tillbörlig hänsyn tagen till den tid, varunder härbärgen kan förväntas komma till användning — — — motsvara skäliga fordringar på en tillfällig bostad»),

Yttranden över socialstyrelsens förslag, i vad det avser härbärgen åt kolningsarbetare.

Yttranden rörande den föreslagna lagens tillämplighetsområde m. m.

att fordringarna på härbärges beskaffenhet nedsattes till ett minimum, och av 3 §, såsom denna i styrelsens skrivelse tolkats (se nedan), att faktiskt något inskridande mot försummelse icke vore möjligt, varför det kunde ifrågasättas, om ej förenämnda uttryckliga begränsning vore riktigare.

Även *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län* anser, att arbetsgivarens skyldighet i förevarande avseende icke bör sträcka sig till arbetsföretag av kortare varaktighet, och *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län*, som, på sätt förut nämnts, anser frågan om flottningsarbetarnas bostadsförhållanden böra lösas i annan ordning, finner mindre stränga föreskrifter böra tillämpas med avseende å bostäder vid *tillfälliga* skogsavverknings- eller kolningsarbeten.

I liknande riktning uttalar sig *Sveriges skogsägarförbund*, som finner det knappast kunna påfordras, att mera omständliga byggnader skola behöva uppföras vid rent tillfälliga avverkningsarbeten, vilka å en skog kanske blott fortgå ett fåtal dagar eller en eller annan vecka, samt förordar intagande i 1 § av en bestämmelse om att skogsarbetet skall sträcka sig över viss tid, för att lagen skall vara tillämplig.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län, som, på sätt ovan anförts, anser kolningsarbete icke böra omfattas av lagen, uttalar, att skyldighet att förse skogsavverknings- och flottningsarbetare med natthärbärge icke bör föreligga, då arbetet bedrivs endast i viss ringa omfattning, enär eljest dylika arbetens utförande säkerligen skulle i hög grad försväras och ofta måhända omöjliggöras samt arbetarna dessutom i allmänhet torde vara i tillfälle att själva på platsen bereda sig och sina djur ett om än provisoriskt skydd mot köld och nederbörd.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län och *överjägmästaren i Smålands distrikt* finna i lagen böra göras en viss åtskillnad i kraven på bostadens beskaffenhet, om arbetet pågår under den kallare eller den varmare delen av året.

Beträffande uttrycket, att arbetsgivaren skall »sörja för» tillgång till härbärge, framhåller *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län*, att då sannolikt ej sällan det naturliga är, att för åstadkommande av härbärge arbetarna själva anlitas, därvid deras första uppgift blir att uppföra och inreda sådant, nämnda uttryck möjligen kan vara i viss mån vilseledande, såsom om arbetarna alltid skulle vid ankomsten finna färdiga bostäder. De citerade orden syntes därför lämpligen kunna utbytas mot »tillse» eller »ansvara för».

Samma befallningshavande anför vidare, att vid vissa ofta förekommande former av ackordsarbete det vore vanskligt att avgöra, vil-

ken person, som borde anses som *arbetsgivare* i lagens mening. En i detta avseende vägledande föreskrift vore önskvärd.

Svenska sågverksindustriarbetarförbundet framhåller, att ifrågavarande slag av arbete bedrivs under särskilt enastående förhållanden, att den egentliga skogsavverkningen tillgår på så sätt, att virkes- eller skogsägare genom avtal med hästägare till dessa bortlämna drivningen på entreprenad, samt att hästägarna, vilka sedan i sin tur äro skyldiga att anskaffa och avlöna för arbetets utförande nödigt manskap, i allmänhet äro jordägande småbönder eller arrendatorer men även till ej ringa del egendomslösa arbetare, som tillfälligtsvis köpa hästar för att under vintrarna utföra dylika drivningar. På grund av det anförda vore det enligt förbundets mening önskvärdt, att för berörda arbetsområde förändring måtte vidtagas i 2 § av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd i syfte att omförmälda kontraktstagare icke måtte betraktas som självständiga företagare, vilka förbundet sig att ombesörja arbetets utförande, utan att såväl kontraktstagare (hästägare) som av dessa anställda arbetare i detta hänseende måtte betraktas såsom arbetare.

Ehuru åtskilliga omständigheter tyda på att skogsarbetarnas bostadsförhållanden i viss mån förbättrats sedan riksdagen den 24 maj 1912 avlät sin skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet, har jag dock, i likhet med socialstyrelsen och flertalet av de i ärendet hörda vederbörande, kommit till den uppfattningen, att tillfredsställande anordningar icke kunna på detta område komma till stånd utan en särskild lagstiftning.

Vad då först beträffar omfattningen av en sådan, synas skäl åtminstone för närvarande icke föreligga att, såsom från ett håll ifrågasatts, gå längre än socialstyrelsen föreslagit och låta lagstiftningen gälla även annat arbete än skogsarbete. Vidare torde starka skäl tala för att av de kategorier, som enligt förslaget beröras av den ifrågasatta lagen, icke medtaga flottningsarbetarna, utan låta dessas bostadsförhållanden, beträffande vilka förslag till lagbestämmelser framlagts i det år 1916 avgivna betänkandet med förslag till ny flottningstagstiftning, regleras i samband med nämnda lagstiftning. De förhållanden, under vilka flottningsarbetarna utöva sitt yrke, äro nämligen, såsom från några håll betonats, så egenartade, att ett inpassande av lagbestämmelser om deras bostadsförhållanden i en lagstiftning, som avser jämväl andra arbetsområden, knappast låter sig med fördel genomföra. Härtill kommer, att frågor om anordnande av härbärgen åt flottningsarbetarna lämpligen synas böra avgöras i samband med beslut om uppförande av egentliga flottledsbyggnader, därvid de, vilkas rätt därav be-

Departements-
chefen.

röras, böra förklaras pliktiga tåla det intrång, som av bostäderna förorsakas. I annat fall skulle det måhända stundom ej låta sig göra för arbetsgivarna — de flottande — vilka ofta icke äro ägare till den mark, som erfordras för bostädernas uppförande, att anordna sådana.

Avgörandet av frågor, när och på vad sätt bostäder för flottningsarbetare böra anordnas, stöter onekligen på betydande svårigheter — i detta hänseende må erinras om vissa myndigheters uttalanden om flottning i bäckar och andra bivattendrag — och måhända skall det visa sig lämpligast att anförtro prövningen härav åt vattendomstolarna, om sådana komma till stånd, eftersom dessa borde äga stora betingelser härför. Enligt socialstyrelsens förslag skulle det ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande att i enlighet med stadgandena i gällande lag om arbetarskydd förbjuda de flottande att efter utsatt skälig tid bedriva arbete utan att hava vidtagit viss åtgärd. En dylik bestämmelse synes emellertid i fråga om flottningsarbete vara ägnad att ingiva vissa betänkligheter — ett förbud mot att använda flottled torde sålunda icke stå i rimlig proportion till en mindre underlåtenhet i fråga om bostadsanordnande.

Enligt förslaget till ny flottningslagstiftning skulle det vara möjligt att, även beträffande äldre flottled, få frågan om bostäders anordnande underkastad vattendomstolens prövning. Visserligen avser nämnda förslag icke de enskilda flottlederna, men sådana framgå i regel endast i smärre vattendrag, i avseende å vilka betänkligheterna mot skyldighet för de flottande att anordna bostäder onekligen äga ett visst fog. Härtill kommer, att antalet enskilda flottleder för varje år minskas och efter ny flottningslagstiftnings genomförande säkerligen kommer att än mera nedgå, varför lagbestämmelser för nämnda flottleders del icke synas vara i avsevärd grad av behovet påkallade.

Socialstyrelsen har ej ansett det vara uteslutet, att flottningsarbetarnas bostadsförhållanden bleve föremål för reglering såväl i den nya flottningslagstiftningen som i den lag, till vilken styrelsen framlagt förslag. En dylik anordning synes dock icke vara att förorda. Därigenom skulle nämligen, såsom av en myndighet framhållits, vederbörande myndigheters föreskrifter beträffande bostadsförhållandena kunna tänkas komma i strid med varandra. Då åtskilliga i det föregående berörda omständigheter tala för lämpligheten av att låta flottningsarbetarnas bostadsförhållanden regleras inom ramen av den föreslagna flottningslagstiftningen och jämväl socialstyrelsen förklarat att, därest stadganden i ämnet endast borde inflyta i nämnda lagstiftning, de i förslaget till sådan lagstiftning upptagna bestämmelser kunde anses i hufvudsak tillfredsställande, har jag ansett spörsmålet om anordnande av bostäder åt

flottningsarbetarna icke böra i nu förevarande sammanhang upptagas till lösning. Emellertid är det att hoppas, att förslag till ny flottningslagstiftning må kunna föreläggas nästkommande års riksdag, och därest så blir fallet, torde dessa arbetares bostadsförhållanden i allt fall kunna inom en nära framtid bliva föremål för reglering.

Från ett håll har erinrats, att det vore mindre lämpligt att grunda en hela riket avseende lag på en undersökning, som blott gällde vissa landsdelar. Denna erinran synes dock föga vägande vid det förhållande, att med hänsyn till avfattningen av 1 § i förslaget den tillämnade lagstiftningen faktiskt kommer att sakna betydelse för de delar av landet, där skogsarbete icke bedrives på det sätt, som avses i nämnda paragraf.

Gentemot den framställda anmärkningen, att lagbestämmelser i förevarande hänseende icke vore behövlige beträffande kolningsarbete, må framhållas, att kolkoja av försvarlig beskaffenhet lärer kunna godtagas såsom bostad, men att det icke torde sakna betydelse, att beskaffenheten även av dylika kojor blir föremål för tillsyn.

I några yttranden har såsom önskemål uttalats, att lagen borde innehålla föreskrifter därom, att densamma endast gällde arbete, som påginge under något längre tid och icke vore av ringa omfattning samt att i avseende å kraven på bostadens beskaffenhet skillnad borde göras mellan arbete, som bedrives under den kallare eller den varmare årstiden. Därest, såsom jag föreslagit, flottningsarbete uteslutes från lagens tillämplighetsområde, torde emellertid något egentligt behov av bestämmelser i antydd riktning knappast föreligga. Det är nämligen huvudsakligen endast vid flottning, som arbetet stundom bedrives så kort tid på varje plats, att det i vissa fall kan vara obehövt att fordra, att härberge skall finnas uppfört. Och med hänsyn till det sätt, varpå den föreslagna lagen och särskilt dess 2 § (se nedan) avfattats, torde fordringarna på bostäders anordnande och dessas beskaffenhet vara att bedöma med fästet avseende å förhållandena i varje särskilt fall, så att oskäligen krav icke uppställas. På sätt jag vid 2 § kommer att föreslå, synes det emellertid lämpligt att i nämnda paragraf vidtaga en mindre ändring för att än tydligare än som skett utmärka, att hänsyn skall tagas till förhållandena i varje särskilt fall. Därest undantagsvis skogsarbete pågår endast en eller annan dag på samma plats, lärer det icke skäligen kunna fordras, att annat än rent provisoriska åtgärder vidtagas.

Förslagets föreskrift om skyldighet för arbetsgivaren att vid skogsavverkning sörja för stallrum åt de vid avverkningen använda hästarna synes hava goda skäl för sig.

I likhet med en Kungl. Maj:ts befallningshavande finner jag det önskvärt, att i lagen intages en uttrycklig föreskrift därom, vilken person, som är att anse såsom arbetsgivare, och torde detta böra ske genom en hänvisning i 1 § av den föreslagna lagen till 2 § i lagen om arbetarskydd. Härigenom lär det bliva tydligt, att de hästägare, som omtalas i Svenska sågverksindustriarbetareförbundets ovan refererade yttrande, icke äro att anse såsom arbetsgivare i förslaget mening.

Vad i övrigt anmärkts mot 1 § i förslaget synes ej vara av beskaffenhet att böra föranleda ändring i detsamma.

2 §.

2 §. I 2 § av socialstyrelsens förslag stadgas, att härbärke, varom i 1 § sägs, skall ej mindre erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd än även, med tillbörlig hänsyn tagen till den tid, varunder härbärgen kan förväntas komma till användning, i övrigt motsvara skäligen fordringar på en tillfällig bostad.

Social-
styrelsen.

I motiveringen till denna § anför socialstyrelsen:

»I 2 § av förslaget antydast de fordringar, härbärke av här ifrågavarande slag skall uppfylla. Med hänsyn till de synnerligen olikartade förhållanden, varunder lagen skulle komma till tillämpning, har det icke ansetts lämpligt eller möjligt att här närmare precisera dessa fordringar. I likhet med det sätt, varpå arbetarskyddslagets motsvarande bestämmelser äro avsedda att förverkligas, skulle det ankomma på vederbörande tillsynsorgan att med anpassning efter förhållandena i varje särskilt fall närmare utforma tillämpningen av skyddslagstiftningens bestämmelser i förevarande avseende. Till vägledning i denna verksamhet skulle emellertid styrelsen, efter samråd med representanter för arbetsgivare och arbetare inom de områden lagen avser, utfärda erforderliga anvisningar, som, ehuru närmast avsedda för tillsynsorganen, naturligen i viss mån skulle bliva normgivande i allmänhet.»

Avgivna
yttranden.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län erinrar, att föreskrifterna beträffande härbärgena m. m. synas väl svävande.

Sågverksförbundet anser önskvärt, att de anvisningar, som enligt motiverorna skola utfärdas rörande beskaffenheten av de i 2 § åsyftade härbärgen, liksom även den handledning, innehållande olika byggnadsplaner och beskrivningar, som förutsatts skola utgivas, bliva grundade på vad erfarenheten angivit såsom mest praktiskt, samt hemställer, att förbundet sättes i tillfälle att medverka till avfattningen av dessa föreskrifter.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län påpekar, att beträffande lämpligt stallrum saknas motsvarighet till bestämmelserna om

härbärge i 2 §, ehuru där föreskrivna fordringar och hänsyn böra gälla även för hästarnas härbärgerande.

Det synes riktigt att, såsom socialstyrelsen föreslagit, icke i lagen meddela mera detaljerade föreskrifter angående ifrågavarande bostäders beskaffenhet utan överlämna åt vederbörande tillsynsmyndigheter att i enlighet med av styrelsen utarbetade anvisningar tillse, att arbetarnas bostadsförhållanden ordnas på det sätt, som i varje fall kan vara lämpligt. På sätt ovan antytts bör emellertid i §:n göras en mindre ändring för att tydligt utmärka, att hänsyn bör tagas till förhållandena i varje särskilt fall.

*Departements-
chefen.*

I likhet med en av de i ärendet hörda myndigheterna finner jag det erforderligt att i förevarande paragraf intaga föreskrift om beskaffenheten jämväl av stallrum, som avses i 1 §, och torde detta kunna ske genom en hänvisning till stadgandet om härbärges beskaffenhet.

I övrigt synes mig ej skäl föreligga till avvikelse från socialstyrelsens förslag på denna punkt.

3 §.

I 3 § av socialstyrelsens förslag finnes ett stadgande av följande lydelse:

*Tillsyn å
efterlevnaden
av lagen.
3 §.*

»Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas, på sätt Konungen närmare föreskriver, av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall i övrigt beträffande lagens tillämpning lända till efterrättelse vad enligt lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 gäller i avseende å föreskrifter till förekommande av ohälsa i arbete.»

I sin motivering anför styrelsen:

*Socialstyrel-
sen.*

»Styrelsen har i lagförslagets 3 § uppdragit tillsynen å lagens efterlevnad åt yrkesinspektionens befattningshavare med tillägg emellertid av bestämmingen »på sätt Konungen närmare föreskriver». Härmed har åsyftats, att tillsynen åtminstone till en början, lämpligen borde uppdragas åt en specialinspektör med några biträden — under samverkan naturligtvis med yrkesinspektionens övriga befattningshavare. En sådan anordning av tillsynen, som för övrigt överensstämmer med sista stycket i 23 § lagen om arbetarskydd, torde vara nödvändig för att någorlunda snart vinna avsett resultat, men lär till tillsynen framdeles, när förevarande skyddsbestämmelser kommit till mer allmänt beaktande, sannolikt kunna överflyttas på yrkesinspektionens underinspektörer, möjligen för ändamålet i någon mån förstärkta. Vad särskilt angår nämnda specialinspektör i ledande ställning skulle han väsentligen få till uppgift att organisera arbetet och torde sålunda antagligen ej behöva anställas för mer än någon kortare tid. I 3 § av lagförslaget har slutligen intagits en bestämmelse, som har till ändamål att i av-

seende å tillämpningen likställa de här föreslagna skyddsföreskrifterna med sådana skyddsföreskrifter rörande arbetets sundhet, som avses i lagen om arbetarskydd.

För det fall att förevarande förslag skulle upphöjas till lag, torde styrelsen beredas tillfälle att inkomma med närmare förslag rörande tillsynens anordning samt härövan omförmälda befattningshavares kompetens och anställningsvillkor med mera.»

Avgivna yttranden.

Bestämmelserna i 3 § hava gjorts till föremål för åtskilliga anmärkningar.

Så anser *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län* genom dessa bestämmelser en effektiv kontroll över lagens efterlevande knappast kunna beredas, och *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län* ställer sig tveksam, huruvida yrkesinspektionens befattningshavare städse kunna anses kompetenta att bedöma behovet av arbetarbostäder ute i markerna och dessas nödiga beskaffenhet, samt uttalar, att bostadsinspektion måhända kan ordnas på ett mera tillfredsställande sätt, möjligen genom *Kungl. Maj:ts befallningshavandes* försorg. Även *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län* ifrågasätter, huruvida det kan vara praktiskt och lämpligt, att tillsynen å lagens efterlevnad skall utövas av yrkesinspektionens befattningshavare.

Överjägmästaren i Smålands distrikt är tveksam, huruvida nämnda tillsyn skall handhavas ovillkorligen och uteslutande av omförmälda befattningshavare, samt anser, att tillsynen bör utövas på sätt Konungen närmare föreskriver och att inspektion å bostäderna bör ifrågakomma allenast när sådan av arbetare eller deras organisation påfordras hos *Kungl. Maj:ts befallningshavande*.

Svenska sågverksindustriarbetarförbundet anser, med hänsyn till den föreslagna lagens vidsträckta tillämplighetsområde och de dåliga kommunikationerna till arbetsplatserna, att tillsynen å efterlevnaden av lagen icke allenast till en början utan allt framgent bör uppdragas åt en specialinspektör med nödigt antal specialbiträden.

Socialstyrelsens framställning angående organiserandet av tillsynen.

Efter det förenämnda yttranden avgivits, har socialstyrelsen den 16 mars 1918 inkommit med framställning, dagtecknad den 14 i samma månad, angående organiserandet av tillsynen rörande ifrågavarande arbetares bostadsförhållanden. Därvid framhåller styrelsen, att den omständigheten, att det här gäller ett speciellt slag av tillsyn, rörande vilket yrkesinspektionens nuvarande befattningshavare varken genom sin tjänstgöring eller genom föregående verksamhet haft tillfälle inhämta närmare erfarenhet, uppenbarligen gör det önskvärt att åtminstone tillsvidare och intill dess

sådan erfarenhet förvärvats kunna för ändamålet företrädesvis anlita personer, som därför äga särskilda förutsättningar och däråt kunna mera odelat ägna sig. Styrelsen anför vidare:

»Härtill kommer att den nya tillsynsverksamheten är av så stor omfattning och så tidskrävande, att densamma ej kan helt övertagas av de nuvarande inspektionstjänstemännen utan eftersättande av deras hittillsvarande uppgifter. Enligt styrelsens på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställda särskilda undersökning rörande skogsarbetarnas m. fl. levnads- och arbetsförhållanden skulle antalet vid skogsavverkning, skogskolning och flottning i mellersta och norra Sverige vintertid anställda arbetare — om vilka här företrädesvis är fråga — utgöra omkring 150,000. Då av dem omkring 50,000 torde sysselsättas i trakter, där inkvartering i vanliga bostäder kan beredas, skulle ifrågavarande tillsyn omfatta bostadsförhållandena för c:a 100,000 personer. De 8,360 arbetare, vilkas förhållanden var föremål för närmare behandling i styrelsens nyssnämnda undersökning, voro fördelade på 173 arbetsplatser. Med ledning härav torde kunna beräknas, att på varje arbetsplats i medeltal sysselsättas c:a 50 arbetare samt att sålunda antalet arbetsplatser, vars bostadsförhållanden skulle övervakas, uppgår till c:a 2,000. Då vidare den egentliga inspektionsverksamheten huvudsakligen måste äga rum under vintern och resorna mellan arbetsplatserna i allmänhet bliva besvärliga och tidsödande, ligger det i sakens natur, att en effektiv inspektion på förevarande område kräver mera tid än yrkesinspektionens nuvarande befattningshavare kunna disponera för ändamålet, allra helst som ifrågavarande arbetsplatser i regel icke äro så belägna, att de kunna besökas i samband med resor till andra arbetsställen.

Om sålunda för tillsynen över skogsarbetarnas m. fl. bostadsförhållanden man till en början huvudsakligen måste lita till särskild personal, bör emellertid enligt styrelsens uppfattning inspektionsverksamheten utföras i närmaste anslutning till och med anlåtande så långt ske kan av yrkesinspektionens nuvarande befattningshavare. Vid organiserandet av denna verksamhet bör jämväl hållas i sikte önskvärdheten av dess övertagande i huvudsak av nämnda befattningshavare, eventuellt med den förstärkning av arbetskrafterna, som erfarenheten kan visa bliva nödvändig för framtiden.

Det vill ock synas, som om övervakandet av lagens tillämpning skulle till en början bliva mer arbetskrävande än senare. De vid socialstyrelsens undersökning konstaterade och delvis redan tidigare kända missförhållandena lära nämligen till stor del bero på, att uppmärksamheten tidigare icke varit tillräckligt riktad på desamma ävensom att meningarna varit tämligen delade beträffande ett rationellt ordnande av ifrågavarande bostadsfråga. Härtill kommer, att tveksamhet förelegat, huruvida ansvaret i detta avseende skulle anses åligga markägare eller arbetsgivare.

Genom lagstiftning väckes uppmärksamheten och häves berörda tvekan, varjämte vinnes fast utgångspunkt för vidtagande av erforderliga åtgärder. Med hänsyn till det intresse, som från arbetsgivarhåll visats för frågans ordnande, lära ock kunna förväntas beredvilliga strävanden att inrätta lämpliga bostäder för arbetarna och stallrum för dragarna. För ändamålet erforderlig upplysningsmateriel kommer att beredas genom utgivandet av den publikation, som Kungl. Maj:t på socialstyrelsens hemställda uppdragit åt domänstyrelsen att utarbета i samråd med socialstyrelsen samt under anlåtande av sakkunnig medverkan

från arbetsgivar- och arbetarhåll. Denna publikation skulle nämligen innehålla byggnadsplaner och beskrivningar till skogsarbetarbostäder, lämpade att under olika förhållanden tjänstgöra såsom mönster, samt eventuellt förslag till ordningsregler för bostädernas begagnande. Redan genom denna handlednings snabba offentliggörande och spridande på lämpligt sätt bland dem, som hava att ordna och leda skogsarbeten, skall säkerligen ett betydelsefullt steg vara taget för åstadkommande för framtiden av mera tillfredsställande bostadsförhållanden. Efter det någon tids erfarenhet vunnits å detta tillsynsområde, lärer vidare yrkesinspektionens chefsmyndighet bliva i tillfälle att meddela närmare anvisningar att tjäna till ledning vid bostäders och stallbyggnaders uppförande och inredning.

Nu berörda förhållanden göra det sannolikt att tillsynsverksamheten framdeles icke behöver bliva så omfattande. Under de närmaste åren efter lagens ikraftträdande, då det gäller att undersöka det nuvarande bostadsbeståndet, medverka till förbättringars vidtagande, lämna upplysningar rörande nya bostäders inrättande samt för arbetsbefäl och arbetare klargöra vikten av ordning och snygghet vid bostädernas begagnande, kommer däremot övervakandet av lagstiftningens tillämpning att bliva mycket arbetskrävande.

De lathörande uppgifternas speciella natur lära nödvändiggöra, att för denna tillsynsverksamhet anställles en person med skogsteknisk utbildning och vana vid skogsarbeten. Denne skulle i egenskap av specialinspektör dels biträda chefsmyndigheten med upplysnings- och inspektionsverksamhetens ordnande, dels — vid dennas begynnande — instruera övriga för ändamålet anställda inspektions-tjänstemän, dels själv verkställa inspektioner samt närmast övervaka sistnämnda tjänstemäns arbete. Det bör vidare tillkomma honom att vid skogsavverkning, skogskolning och flottning övervaka arbetets säkerhet med hänsyn till olycksfall och därvid utöva den myndighet, som tillkommer befattningshavare inom yrkesinspektionen. På specialinspektören skulle jämväl ankomma att genom upplysningsverksamhet och särskilt genom överläggningar med ifrågakommande företagsledning verka för befintliga bostäders förbättrande samt uppförandet av nya sådana av ändamålsenlig och i hygieniskt avseende tillfredsställande beskaffenhet.

Under förutsättning att genom anställande av dylik överordnad specialinspektör sörjes för kompetent fackkunnig ledning redan från början, lärer tillsynen å arbetsplatserna huvudsakligen kunna anförtros åt befattningshavare i underinspektörs ställning. Dessa skulle hava att dels lämna råd och anvisningar vid ny- och ombyggnader av bostäder och stall — vilka i regel verkställas sommartid — dels vintertid undersöka förhållandena, kontrollera givna anvisningars efterföljd samt övervaka vidmakthållandet av renlighet och snygghet vid lokalernas begagnande. Beträffande mera ingripande åtgärder torde dessa underinspektörer böra göra anmälan till nämnda specialinspektör, på vars omprövning åtgärden bör bliva beroende.

Den överordnade specialinspektören jämte de honom biträdande befattningshavarna i underinspektörs ställning torde icke kunna inom kortare tid, exempelvis tre år, medhinna inspektion av samtliga ifrågakommande arbetsställen, med mindre underinspektörernas antal sattes till fem. Enär emellertid sådan omfattande organisation skulle draga dryga kostnader och då på förhand arbetets mängd icke kan med större säkerhet bedömas, synes det angeläget att begränsa deras antal. Detta torde ock låta sig göra utan avsevärdare men för tillsynens effektivitet med hänsyn till den medverkan, som kan erhållas från de redan anställda underinspektörerna. Dessas huvudsakliga verksamhetsområde faller inom jord-

bruket, där de hava att öva tillsyn till förekommande av olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel. Underinspektörerna hava under de hittills gångna fem åren av sin verksamhet medhunnit att åtminstone en gång besöka de allra flesta hithörande arbetsplatserna. Även om det vore önskvärt att jämväl i fortsättningen helt disponera dem för deras hittillsvarande uppgifter, synas vissa av dem utan större olägenheter kunna tidvis tagas i anspråk för den nu ifrågavarande inspektionsverksamheten. Då denna huvudsakligen måste utövas under vintern, som av naturliga skäl mindre lämpar sig för tillsyn vid jordbruket, kan en lämplig arbetsfördelning ernås.

Den lokala förläggningen av arbetsplatserna för skogsavverkning, skogskolning och flottning är sådan, att inspektionsresorna icke alltid kunna bindas vid de nuvarande yrkesinspektionsdistriktens gränser. Även härutinnan ligger ett skäl till att åtminstone tillsvidare sammanhålla den närmaste ledningen av denna inspektionsgren hos den överordnade specialinspektören. Erforderlig samverkan, särskilt beträffande ianspråktagandet av underinspektörerna, bör emellertid enligt chefsmyndighetens närmare anvisningar uppehållas med vederbörande yrkesinspektörer. Dessa böra ock vid överläggningar om arbetarskyddsspörsmål med ledningen för trävarubolag, flottningföreningar m. fl. företag vara i tillfälle att lämna upplysningar och anvisningar rörande även här ifrågavarande tillsynsområde.

Med hänsyn till den medverkan, som sålunda bör kunna lämnas av vissa nuvarande underinspektörer, synes man för närvarande kunna begränsa antalet av nya specialinspektörer i underinspektörs ställning för övervakandet av skogsarbetarnas m. fl. bostadsförhållanden till två.»

Efter att vidare hava framhållit, att såsom kompetensvilkor borde uppställas för den överordnade specialinspektören skogsteknisk utbildning och vana vid skogsarbeten samt för de underordnade specialinspektörerna personlig erfarenhet av skogsarbete, helst i förmansställning, samt att den överordnade inspektören, vars verksamhet skulle omfatta hela landet och som på sitt speciella område jämväl skulle tjänstgöra såsom chefsmyndighetens expert, borde erhålla sin stationsort i Stockholm, där även de underordnade inspektörerna åtminstone till en början lämpligen borde placeras, övergår socialstyrelsen till de föreslagna tjänstemännens löneförmåner och vad därmed har samband. Till denna del av styrelsens framställning återkommer jag i sammanhang med det förslag om anslag för tillsynens anordnande, som jag framdeles torde komma att förelägga Kungl. Maj:t.

Tillsynen å efterlevnaden av ifrågavarande lagbestämmelser torde utan tvivel komma att bliva förenad med betydande svårigheter. Emellertid förefaller det, som om en organisation, i huvudsak anordnad i överensstämmelse med socialstyrelsens i sådant hänseende avgivna förslag, skulle äga förutsättningar för den föreslagna uppgiftens fyllande och

Departementschefen.

vara att föredraga framför en tillsyn, anordnad genom t. ex. Kungl. Maj:ts befallningshavandes, skogsstatens eller vederbörande tjänsteläkares försorg. Jag finner mig därför böra tillstyrka den av styrelsen i 3 § av dess lagförslag upptagna bestämmelsen om tillsynens anordnande. Frågan om anslag för sådant ändamål torde jag inom kort bliva i tillfälle att underställa Kungl. Maj:t.

3 § (forts.).

Hänvisning
till lagen om
arbetarskydd.
3 § (forts.)
Socialstyrel-
sen.

Beträffande den i 3 § intagna hänvisningen till vad enligt lagen om arbetarskydd gäller i avseende å föreskrifter till förekommande av ohälsa i arbete anför socialstyrelsen i sin motivering, att med hänsyn till de i lagförslaget upptagna bestämmelsernas mer allmänna läggning åsidosättandet av dem icke syntes lämpligen kunna förbindas med straffansvar, utan hade, såsom följde av den senare bestämmelsen i 3 §, deras genomförande tvångsvis ansetts böra ske på enahanda sätt, som gällde beträffande likartade föreskrifter, intagna i arbetarskyddslagen, det vill säga genom föreläggande av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Avgivna ytt-
randen.

Även i denna del hava erinringar framställts. Sålunda finner *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län* nämnda hänvisning vara i talrika hänseenden synnerligen oklar och svårtillämplig samt framhåller, att ehuru detta ej helt torde kunna undvikas, när ju lagen om arbetarskydd avser de förhållanden, under vilka arbetet bedrives, en något närmare precisering dock synes vara möjlig. Bäst vore i alla händelser enligt befallningshavandens förmenande att meddela direkta föreskrifter åtminstone i det viktiga ämne, som behandlas i 38 och 45 §§ av lagen om arbetarskydd. *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Hallands län* anser även ifrågavarande, i 3 § förekommande bestämmelse väl allmänt avfattad för att därav klart skall framgå, vilka stadganden i arbetarskyddslagen därmed avses. En liknande erinran uttalas av *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län*.

Departementschefen.

De mot avfattningen av ifrågavarande bestämmelse framställda erinringar torde icke sakna fog. För vinnande av större tydlighet synes det mig erforderligt att göra en hänvisning till de paragrafer i lagen om arbetarskydd, som äro avsedda att vinna tillämpning. Dessa böra vara 38, 45, 49—51 samt 53 §§.

Lagens ikraft-
trädande.

Lagen torde böra träda i kraft den 1 januari 1919.»

Departementschefen uppläste härefter i ett sammanhang det sålunda ändrade förslaget till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m., vilket förslag var av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Gunnar Corin.

Förslag

till

Lag

angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Bedrives skogsavverknings- eller kolningsarbete på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetarna skola begiva sig dit för erhållande av natthärbärke, åligger det arbetsgivaren att sörja för, att arbetarna å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till sådant härbärke.

Vid skogsavverkning åligger det arbetsgivaren att jämväl sörja för, att å eller i närheten av arbetsstället finnes tillgång till lämpligt stallrum för de hästar, som användas vid avverkningen.

I fråga om vilka personer, som enligt denna lag äro att anse såsom arbetare och arbetsgivare, gäller vad som stadgats i 2 § av lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd.

2 §.

Härbärke, varom i 1 § sägs, skall ej mindre erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd än även i övrigt, med tillbörlig hänsyn tagen till den tid och de förhållanden, under vilka härbärgen kan förväntas komma till användning, motsvara skäligen fordringar på en tillfällig bostad.

Vad nu är sagt om härbärke skall äga motsvarande tillämpning beträffande stallrum, som avses i 1 §.

3 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas, på sätt Konungen närmare föreskriver, av yrkesinspektionens befattningshavare; och skola i övrigt bestämmelserna i 38, 45, 49—51 och 53 §§ i lagen om arbetarskydd i tillämpliga delar lända till efter rättelse. •

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

---

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen
den 25 april 1918.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,

Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civil-
ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 mars
1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för
det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upp-
rättat förslag till *lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning
och kolning av härbärke åt arbetarna m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lag-
rådet av byråchefen Ragnar von Koch.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 26 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anmälde lagrådets den 25 april 1918 avgivna utlåtande över det den 22 nästlidne mars till lagrådet remitterade förslaget till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbäрге åt arbetarna m. m., och hemställde föredraganden, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. Ramming.